

NOCTUA

SIVE

NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Kiadja a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum

2011. március
15. évfolyam 1. szám

Tudja-e?

Az állatorvos kifejezést – mint Csósz Gyula beszámolójából¹ ismeretes – először 1831-ben Almási Balogh Pál, a sokoldalú tehetséggel megáldott orvos használta a *Közhasznu esmeretek tárának* 2. kötetében, a baromorvosi tudományról, baromorvosi művészségről, baromgyógytudományról készített szócikkében. Az áll igéből kialakult „állat” szó a XVI. század elejéig többféle, a maitól eltérő jelentést hordozott: állapot, dolog, lény (vö. asszonyállat, emberi állat, oktalan állat)². Míg mai értelmezését el nem nyerte, a török eredetű barom („vayon” jelentésű) kifejezést alkalmazták a legfőbb vagyontárgyat képező jóságokra, s ezek gyógyítóját baromorvosnak nevezték.

Az „állatorvos” címszó alatt a *Magyar nyelv értelmező szótára*³ már egyetemet végzett szakembert ért, de még közel száz évvel a magyarországi állatorvosképzés megindulása után is azért kellett harcolni, hogy csak a hároméves kurzust fogadják el állatorvosi végzettségnek.

Szabó Alajos (1818-1904)

Szabó Alajos így foglalta össze a hosszan tartó áldatlan helyzetet: „Az állatgyógyászati tanfolyam egész 1857-ig csak egy éves volt s erre mindenki fölvetett, a ki normalis iskolát végzett, vagy az intézeti igazgató előtt az írás-, olvasás- és számolásból vizsgát tett le, s ha kovács volt a 3 éves legényi időt vándorkönyve által igazolta... A tanév végén szigorlatot tevén a tanuló, oklevelet nyert mint állatorvos. Ezen egy éves tanfolyam kétségkívül igen rövid volt, a miért is 1857-8-ban 3-éves tanfolyam hozatott be, oly meghagyással: hogy a ki az állatorvosi tanfolyamba fölakar vétetni, legalább is az algymnasiumnak vagy az alreálisiskolának lett bevégezését köteles kimutatni... A hosszúsága miatt nagy költséggel járó s aránylag nagy előkészültséget igénylő 3 éves tanfolyam azonban hazánk akkori mostoha viszonyai miatt nem bizonyult be korszerűnek; mivel nem lévén még szervezve az állategészségügy hazánkban, nem voltak oly állatorvosi állomások, melyek után egyedül minden más mellékes kereset vagy foglalkozás nélkül, csupán mint állatorvos meglehetett volna élni; ... Ezen indokokból ... a három éves tanfolyam két évesre változtatott

át, s ezen kétéves tanfolyam 1859-60-ik tanévvél meg is kezdetett. ... Az előadások magyar és német nyelven tartattak 1872-ik évig, ezentúl pedig csak magyarul. Ki magát az állatorvosi két éves tanfolyamra fel akarta vétetni az köteles volt városi fő vagy normál iskolának jó sikerrel tett bevézéséről magát kimutatni.”⁴

Megújult az OIE honlapja

<http://www.oie.int/>

A Nemzetközi Állategészségügyi Szervezet honlapja régóta fontos és hasznos forrás. A szervezet az Állat-egészségügyi Világév alkalmából megújította és újabb tartalmakkal bővítette internetes orgánumát. A szervezetre vonatkozó információk mellett továbbra is a legértékesebb fejezetek a különböző állatbetegségeket bemutató ún. „Technical disease cards”, illetve ezek mellett kiemelten a PRRS-re és a tevéfélék betegségeire vonatkozó ismeretek. Külön portálokkal támogatják az influenza jellegű megbetegedések, a BSE és más nagy jelentőségű betegségek elleni küzdelmet. Megismerhetjük az együttműködőkel, a laboratóriumokkal szemben támasztott követelményeket, a validált diagnosztikai tesztek alkalmazási területeit és kézikönyveit, illetve azt, hogyan kell ezek tanúsításáért folyamodni. Számos információval segítik az egyes országok állategészségügyének értékelését és fejlesztését.

Külön fejezetet szentelnek az állatjóléti és élelmiszerbiztonsági kérdéseknek is, amelyek szerényebb menüje mögött is igen gazdag és naprakész tartalom húzódik meg.

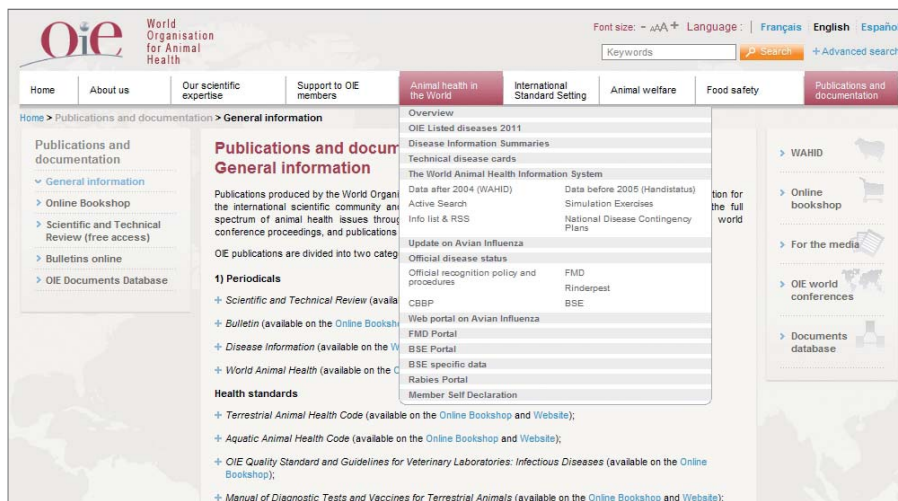
Tovább bővült a rendkívül hasznos információforrások kínálata. A nemzetközi szabványok és statisztikai adatok megszokott köre mellett mindenki számára teljes szöveggel hozzáférhető az *OIE Bulletin* és a *Scientific and Technical Review*. Elkészült az OIE kiadványok adatbázisa is, amelyben egyszerűen kereshetők a könyvek, időszaki kiadványok, szabványok, határozatok stb. 1921-től napjainkig.

¹ Csósz Gyula: A száz éves „állatorvos” szó és szaknyelvezetünk magyarossága. *Állatorvosi Lapok*, 1932. 2. 37-38.

² A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. I. A-Gy. Budapest : Akad. K., 1967. 138. p.

³ A magyar nyelv értelmező szótára. I. köt. A-D. Budapest : Akad. K., 1978. 163. p.

⁴ Szabó Alajos: Rövid ismertetése – 1787-1875-ig – a budapesti m. k. állatorvosi tanintézetnek. *Veterinarius*, 1878. 1. 2. 11-14.

Trendek a könyvtárban

A magyar könyvtárügy a 21. századot jelentős szemléletváltással kezdte: a „Könyvtári minőségfejlesztés – könyvtári korszerűsítés” program meghirdetésével. A minőségirányítási rendszer fokozatos kidolgozását több pályázattal segítették, és ez jó alkalom volt könyvtárunk számára, hogy spontán minőségi törekvéseit rendszerezze és szakzerű keretbe foglalja.

deittségét, majd e mérések fényében javító intézkedéseket hozunk.

A pályázatokkal összefüggő munkálatok eredményeként honlapunkon olvasható intézményünk küldetésnyilatkozata és megtalálhatók mindazok a dokumentumok, amelyek ennek a hosszú távú elérését biztosítják. Ezek közül kiemelt az intézmény stratégiai terve, amely meghatározza fejlődésünk irányát. (http://library.univet.hu/dokumentumok/strategia_2008_2013.pdf).

A rendszer további eleme a folyamatszabályozás, amelyet szintén átgondoltunk az

2. nemzetközi szabványban meghatározott teljesítménymutatókat számítottunk ki, amelyek alapján szolgáltak egy, a következő évben végzett intézményi összehasonlításnak és a diakron összevetéseknek is.

A gyengének ítélt mutatók javítása érdekében természetesen oknyomozást folytattunk. Ennek nyomán – és a technológiai fejlődésnek köszönhetően – a könyvtárközi kölcsönzések teljesítésének ideje 9-ről átlagosan három napra csökkent, a könyvek feldolgozása pedig 16 helyett 8 nap alatt megtörténik. Ezeknél jóval kisebb változások tapasztalhatók a legtöbb mutató tekintetében. Csökkent a személyes használat népszerűsége, ugyanakkor inkább megtalálják a használók, amit keresnek.

A számítógépek és az internet mélyreható változásokat idéznek elő életünk szinte minden területén. Ez jól tükröződik adatainkban is. A számítógépek kihasználtsága mintegy harmadával csökkent, viszont megjelent a drótnélküli hálózat és ezzel együtt a saját laptop – néha egyidejűleg 5-6 darab – az olvasóteremben. Átalakultak a számítógép-használati szokások is. 2004-ben még a használatok 46%-a e-mailezés volt, 2010-ben csak 11%, mert inkább a Facebook-on kommunikálnak. Viszont minden ötödik hallgató tanulni ül le a számítógépek elé, és többen írnak dolgozatot vagy keresnek információt az adatbázisokban.

Az elégedettséget mérő kérdőívből kiolvasható, hogy a fizikai körülmények kevésbé megfelelőek az olvasók számára, mint hat évvel ezelőtt, de a könyvtárosokat segítőkészebbnek találják. A betérők 3/5-e helyett már 83% veszi igénybe a könyvtárosok támogatását. Többen kerestek és találtak konkrét könyveket, többen jöttek kölcsönözni, információt keresni, adatbázisokat és internetes tananyagokat használni. Némileg visszaesett a napilapok iránti érdeklődés. A szöveges megjegyzésekben felmerült a nyitvatartási idő meghosszabbításának örök kérdése, és ha nem is több, de jobb számítógépeket és monitorokat kértek. Ez utóbbi vágyuk decemberben teljesült: kari támogatással sikerült lecserélni az oktatóterem gépparkját.

Összegzésként elmondhatjuk, hogy a könyvtár valamivel költséghatékonyabban üzemel, és jelenleg az infrastruktúra megújítása a legégetőbb feladat. Az elektronikus könyvtári szolgáltatások és az ehhez kapcsolódó marketing kampány hatásait egy-két év múlva célszerű göröcső alá venni. (O. É.)

6.2. SWOT analízis

KÖRÖSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Közgyűteményi funkció: könyvtár, levéltár, múzeum	Működési feltételek (=anyagi erőforrások hiánya)	Intézményi egyetemi minőségfejlesztési törekvések	
Tagja az egyetemi könyvtári rendszernek	Akadálymentesítés hiánya Közösségi hallgatói terek hiánya		
Az épített infrastruktúra megfelelő: központi helyen, önálló épületben	Szociális terek korszerűtlensége Elektromos hálózat elavultsága		
Csoport-szoba a közös munkához Oktatóterem			
Magas szintű szolgáltatások – Használó-centrikusság	A megnövekedett és minőségében megváltozott tevékenységekhez kevés a humán erőforrás		
Jó csapatlétszám – Nagy teljesítmőképesség – Megújulásra való képesség	Tulterheltség	Részvétel a továbbképzéseken, konferenciákon szakmai szervezetek munkájában	A munkatársak türethettségéből fakadó hibák - presztizsveszteség
Kiváló szakmai felkészültség, szüneten tartó továbbképzések			
A folyóirat-állomány folyamatos biztosítása (print-online)	Raktári férőhely hiány	Anyagi források biztosítása	
Tomoraktár helyiség adott	Könyv- és adatbázis beszerzésre fordítható anyagi erőforrások elégtelensége		
Magyar nyelvű szakirodalmellátás - teljesítéssre való törekvés			
Internet elérhetőség WiFi	A szolgáltatáshoz szükséges informatikai infrastruktúra (tárgyi és technikai eszközök amortizációját nem követi el)	Konzorcium keretein belül szolgáltatásfejlesztés a virtuális tér irányában	Az információs technológia fejlesztési lehetőségeire nem biztosítottak a források

Akár a kulturális intézmények többsége, mi is az ún. teljes körű minőségirányítás (közkeletű rövidítéssel TQM – Total Quality Management) rendszert követjük, amelynek három alappillére

- a partnerek központúság,
- a teljes körű elkötelezettség és
- a folyamatos fejlesztés.

Magyarra fordítva ez azt jelenti, hogy legfőbb célunk a használók számára a minden elemükben megfelelő szolgáltatások biztosítása és elégedettségük kivívása; erre valamennyi munkatárs egyforma erőbedobással törekszik, és ennek érdekében állandóan ellenőrizzük, lehetőleg egzakt módszerekkel monitorozzuk működésünket, teljesítményünket, folyamatainkat, az olvasók elége-

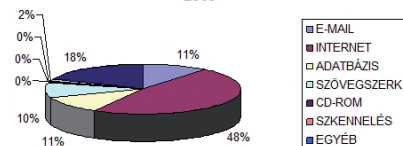
elmúlt évben, és változatos technikákkal igyekeztünk javítani a hibákat. A minőségirányítás fontos elemét jelentik az éves jelentések adattömegei, amelyek érdekes trendek kirajzolására, lényeges összehasonlításokra és a teljesítménymutatók figyelemmel kísérésére adnak alkalmat.

Efféle diakron összehasonlítást végeztünk 2010-ben, amikor megismételtük a 2003/2004-ben készített felmérésünket. (Összefoglalója a Noctua 2004. 3. számában olvasható, http://library.univet.hu/noctua/2004_8_3.htm#olv).

Az alapvizsgálat két részből állt:

1. használói kérdőív segítségével igyekeztünk megismerni az igényeket, az információhasználati szokásokat és az elégedettség szintjét,

A számítógéphasználat százalékos megoszlása, 2010

A sebesült Görgey

Aki tiszteli ifjabb Vastagh György munkásságát, bizonyára örömmel fogadta, hogy 2008-ban a Magyar Nemzeti Galéria előtt álló Csikós szobor után Görgey lovasszobra ismét látható a budai Várban. Ismert, hogy a művész anatómiatudását Nádaskaynál csiszolta, ami minden bizonnyal hozzájárult ahhoz, hogy állatfigurái szinte életre kelnek. Tanúsítják ezt a Csikósról készült képek a szoborlap honlapon (<http://www.szoborlap.hu/>), vagy a Görgey-szobor leleplezését bemutató filmhíradórészlet (<http://filmhiradok.nava.hu/watch.php?id=1467>).

A tankönyvek jó része majd másfél évszázadon át Görgeyt (aki egyébként 1848-tól élete végéig i-vel írta a nevét) áruónak bélyegezte, így nem tartozott a szabadságharc közkedvelt, már-már kultikus figurái közé. A történészek természetesen tudták, amit most a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum *A sebesült Görgey* című kiállításán olvashatunk: Kossuth már nem látott reményt a szabadság kivívására, sőt, már a határokon túl volt, amikor 1849. augusztus 13-án a világosi fegyverletételre sor került.

De hogy kerül Görgey az Orvostörténeti Múzeumba? Az Állatorvos-történeti Gyűjteményhez hasonlóan ebben a szakgyűjteményben is keresik a kapcsolódási pontokat

a közönség tágabb körét érdeklő történelmi, kultúr-történeti témákhoz. Ezért jelenítik meg Görgey Artúr sebesülésének szinte hihetetlen történetét.

A fegyverletétel előtt egy hónappal ugyanis Komáromnál egy gránátrepesz 12 centiméter hosszan felszakította Görgey koponyáját. A sérülésen keresztül az agy és a ráta-padt szilánkok is láthatóak voltak. A hihetetlen akaraterejű hadvezér két hét múlva kiverte az orosz csapa-

tokat Vácról, majd – nyeregbe szállva – harcolt, próbálta elkerülni a tragikus véget. Világos után, a kiegyezésig száműzetésben élt, majd visszatért Magyarországra.

A kiállításból nemcsak azt tudhatjuk meg, hogyan kezelték, milyen módszerek és eszközök álltak orvosai rendelkezésére, hogyan követték egymást a szabadságharc végének eseményei, hanem művészi alkotásokkal illusztrált keresztmetszetet kapunk Görgey Artúr életéről is. A tárgyak, metszetek, kordokumentumok „kötőanyaga” egy vetítés, amely mindezt szemléletesebbé teszi, összefűzi, és egy fantasztikus film, amelyen a kilencvenes éveiben járó Görgeyt láthatjuk Visegrádon. Meghallgathatjuk a rá vonatkozó részleteket

is a 19-20. századi tankönyvekből.

A sebesült Görgey kiállítás hatásos cinóber-szürke termei fél óra alatt megnézhetőek, nem nyomják agyon több száz tárggyal a nézőt, mégis ott ragadunk, vissza-vissza térünk megnézni a képeket, olvasgatni a dokumentumokat, leülünk hallgatni a tankönyvek leegyszerűsítő történeteit, és elgondolkodni Görgey Artúr sorsáról. A kiállítás hozzájárul ahhoz, hogy – mint Móricz Zsigmond írta – „Tisztelet adassék a nagy katonának, akinek nem adatott meg, hogy örömet érezhesse hősiességének”.

A kiállítás megtekinthető a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban (Budapest, I. Apród utca 1-3.), 2011. október 2-ig.